

وزارت تحصیلات عالی .ا.ا.ا.
پوهنتون خصوصی کاتب
معاونت علمی-تدریسی
ریاست مرکز تحقیقات علمی

پالیسی تحقیقات علمی پوهنتون کاتب

سال: ۱۴۰۴ ه.ش. - ۱۴۴۷ ه.ق.

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۱. مقدمه	۱
۲. معرفی پوهنتون	۱
الف) تاریخچه و دستاوردهای پوهنتون کاتب	۱
ب) چشم انداز و مأموریت پوهنتون	۲
۳. ضرورت تدوین پالیسی تحقیقاتی پوهنتون	۳
۴. اهداف و نتایج	۳
۵. ساختار مدیریتی تحقیقات علمی	۴
۵-۱. ریاست مرکز تحقیقات علمی	۴
۵-۲. کمیته مراکز تحقیقاتی	۵
۵-۳. شورای پژوهشی پوهنتون (کمیته اصلی تحقیق)	۶
۶. اخلاقیات تحقیق	۶
۶-۱. اصول کلی اخلاق تحقیق	۶
۶-۲. ساحه مؤثریت	۷
۶-۳. کمیته اخلاق تحقیق	۸
۶-۴. موارد تخلفات تحقیقاتی	۸
۶-۵. روند رسیدگی به تخلفات تحقیقاتی	۱۲
۷. نیازسنجی تحقیقاتی و آموزشی	۱۲
۷-۱. نیازسنجی جهت تعیین مسیر تحقیقات	۱۳
۷-۲. نیازسنجی برنامه‌های آموزشی و ارتقای ظرفیت تحقیقاتی	۱۳
۷-۳. نیازسنجی امکانات و تسهیلات تحقیقاتی	۱۴
۸. ارتقای ظرفیت اساتید و محققان	۱۴
۹. حمایت از محققان و تشویق و ترغیب آن به تحقیق	۱۵
۱۰. همکاری‌ها و انجام تحقیقات مشترک با نهادهای بیرونی	۱۶
۱۱. ارزیابی و ارتقای کیفیت تحقیقات علمی	۱۶
۱۲. نشرات علمی	۱۷
۱۳. همایش‌های علمی	۱۸
۱۴. مسئولیت‌ها	۱۸
۱۵. طی مراحل	۲۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ. اما بعد:

۱. مقدمه

در عصر کنونی، تحولات سریع جهانی، ماهیت و کارکرد پوهنتون‌ها را نیز دگرگون ساخته است. امروزه، رویکرد غالب در نظام‌های آموزش عالی پیشرفته، گذار از مدل‌های سنتی به سوی پوهنتون‌های نسل سوم و چهارم است. این تحول، پوهنتون‌ها را از مراکز صرفاً آموزشی (نسل اول) و آموزشی و پژوهشی (نسل دوم)، به نهادهایی پویا تبدیل کرده که علاوه بر آموزش و پژوهش، در توسعه صنعتی (نسل سوم) و تولید ثروت و ارزش افزوده برای جامعه (نسل چهارم) نیز نقش‌آفرین هستند.

با این حال، پوهنتون‌ها در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، از جمله افغانستان، هنوز در مرحله گذار قرار دارند و غالباً در چارچوب نسل دوم باقی مانده‌اند. بنابراین، نیاز اساسی در افغانستان، نهادینه‌سازی و فرهنگ‌سازی امور تحقیقاتی است که در گام نخست باید در جامعه تحصیل کرده و سپس در کل جامعه گسترش یابد.

در راستای تحقق هدف فوق، این پالیسی به‌منظور تنظیم، هدایت و انکشاف فعالیت‌های تحقیقی پوهنتون کاتب ترتیب گردیده است. هدف از این سند، ایجاد یک چارچوب روشن، منظم و قابل تطبیق برای مدیریت تحقیق، رعایت اصول اخلاق تحقیق، مالکیت فکری، جهت‌دهی صحیح فعالیت‌های نشراتی، ارتقای ظرفیت محققین و تقویت فرهنگ تحقیق در پوهنتون می‌باشد.

۲. معرفی پوهنتون

الف) تاریخچه و دستاوردهای پوهنتون کاتب

پوهنتون کاتب در سال ۱۳۸۶ با نام مؤسسه‌ی تحصیلات عالی فیض محمد کاتب فعالیت‌های آموزشی خود را آغاز کرد و در سال ۱۳۸۷ نخستین آزمون کانکور را برگزار نمود و ۲۵۰ محصل را در رشته‌های حقوق، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی و مدیریت آموزشی جذب کرد. در سال ۱۳۸۸، با برگزاری دومین آزمون کانکور سالانه، مجوز رشته اقتصاد تجارتي اخذ و ساختار تشکیلاتی خود را با ایجاد مدیریت تحقیقات علمی، راه‌اندازی برنامه ضیافت خرد در قالب برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارهای علمی و همچنین تشکیل کارگروه آثار فیض محمد کاتب توسعه داد.

در ادامه توسعه این پوهنتون، در سال ۱۳۸۹، با انتصاب رئیس جدید و استخدام کادرهای علمی و اداری جدید، نیروی بشری خود را ارتقا داد، کریکولم‌های جدید در بخش‌های کامپیوترساینس، طب معالجوی، انجینیری و توسعه‌ی سیستم اداری به منظور بهبود خدمات، برگزاری چهارمین کانکور سالانه‌ی پوهنتون و همچنین نشر نخستین

فصل‌نامه‌ی علمی - پژوهشی اقتصاد، روند رشد خود را ادامه داد. در سال ۱۳۹۰، با برگزاری اولین جشن فراغت، از فارغ‌التحصیلان خود تجلیل نمود. همچنین رشته‌های کمپیوترساینس و طب معالجوی شروع به فعالیت کردند و ساختمان رسمی برچی این پوهنتون نیز اعمار گردید و فعالیت‌های آن آغاز شد.

پوهنتون کاتب از سال ۱۳۹۱ با تدوین پلان انکشافی، ایجاد هیئت امناء، معاونت امور محصلان و توسعه کریکولم وارد مرحله نوین رشد شد. در سال ۱۳۹۲، با تکمیل معیارهای وزارت تحصیلات عالی به پوهنتون ارتقا یافت و مجوز مقطع ماستری در رشته‌های مختلف را دریافت کرد. در این دوره، سیستم آموزشی آنلاین پوهنتون که نخستین سیستم آموزشی آنلاین در میان پوهنتون‌های خصوصی کشور بود، نیز راه‌اندازی گردید و در سال ۱۳۹۸ پوهنتون کاتب موفق به کسب بالاترین اعتبار و جایگاه در سطح ملی در پروسه‌ی اعتباردهی ملی شد.

از سال ۱۳۹۹ تا کنون، پوهنتون کاتب با راه‌اندازی سیستم LMS، میزبانی شبکه SDSN افغانستان، ورود به نظام رتبه‌بندی جهانی تایمز و اخذ مجوز برنامه‌های جدید علمی، جایگاه خود را به عنوان یک پوهنتون پیشرو در عرصه آموزش عالی، تحقیق و نوآوری در افغانستان تثبیت نموده است. عضویت فعال در کمیته ملی بازنگری برنامه‌های علمی نیز از دیگر نقاط قوت و افتخارات این نهاد علمی به‌شمار می‌رود.

پوهنتون کاتب با گسترش فعالیت‌های تحقیقی، در قالب ایجاد مراکز تخصصی تحقیقی، نشر آثار علمی استادان و بهبود کارشیوه‌های آموزشی-تحقیقی و مالی، جایگاه علمی خود را به‌صورت چشم‌گیری ارتقا بخشیده است. انتشار بیش از ۲۰۰ مقاله بین‌المللی به‌ویژه ۱۸۶ مقاله ISI، نشر ۳۵ عنوان کتاب درسی تخصصی در موضوعات مختلف، برگزاری دو کنگره بین‌المللی طبی، یک کنفرانس ملی و یک سمپوزیم ملی از دستاوردهای علمی پوهنتون کاتب می‌باشد. همچنان، پوهنتون کاتب با میزبانی ۸ دوره مسابقات منطقه‌ای برنامه‌نویسی ICPC و توسعه روابط بین‌المللی با پوهنتون‌های معتبر منطقه و جهان، حضور علمی و پژوهشی خود را بیش از پیش تثبیت کرده است. همچنین، پوهنتون کاتب دارای چهار مجله علمی-تحقیقی است: مجله بین‌المللی حقوق کاتب، مجله بین‌المللی اقتصاد و مدیریت کاتب، مجله علمی-تحقیقی علوم طبی و بیوتکنولوژی کاتب و مجله علمی-تحقیقی تکنولوژی و انجینیری کاتب.

ب) چشم انداز و مأموریت پوهنتون

چشم انداز پوهنتون: «کاتب به عنوان یک نهاد معتبر علمی تلاش می‌نماید تا به یک پوهنتون کارآفرین در سطح کشور تبدیل شود.»

بیانیه مأموریت: «کاتب به عنوان پوهنتون خصوصی پیشتاز در سطح کشور با التزام به دین مقدس اسلام و اتکا به ظرفیت علمی و نیروی بشری خویش و تمرکز بر شیوه‌های به روز، خلاقانه و نوآورانه در عرصه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری گام بر می‌دارد. این پوهنتون برای بهبود نگرش جامعه نسبت به نهادهای آکادمیک تلاش

می‌نماید جایگاه کلیدی پوهنتون‌ها را در پیوند این نهادها با صنعت و بازار کار در کشور تثبیت نماید. تقویت فرهنگ کارآفرینی، سهم‌گیری در انکشاف پایدار، توسعه منابع فیزیکی و تکنالوژیکی و تعامل سازنده با نهادهای مرتبط ملی و بین‌المللی به منظور حرکت به سمت ایجاد نسل سوم پوهنتون‌ها از اولویت‌های اصلی ما می‌باشند.»

۳. ضرورت تدوین پالیسی تحقیقاتی پوهنتون

پالیسی تحقیقاتی پوهنتون کاتب، توسط ریاست تحقیقات علمی تدوین شده است تا نقشه راه جامع پژوهش‌های علمی پوهنتون را ترسیم کند. این سند چارچوبی منسجم برای ارتقای تحقیقات، ترویج نوآوری علمی و توسعه ظرفیت‌های علمی فراهم می‌آورد و ضمن تقویت جایگاه علمی پوهنتون در سطح ملی و بین‌المللی، زمینه مشارکت فعال آن در حل مسائل جامعه و پیوند آموزش و پژوهش با صنعت و بازار کار را نیز تأمین می‌کند. با تأکید بر چشم‌انداز پوهنتون کاتب برای تبدیل شدن به یک پوهنتون کارآفرین و بهره‌گیری از ظرفیت علمی و نیروی انسانی، این پالیسی مسیر پیشرفت پوهنتون را به سوی پوهنتون‌های نسل سوم در افغانستان هموار می‌سازد.

۴. اهداف و نتایج

الف) اهداف

هدف اصلی این پالیسی، ایجاد یک بستر و چارچوب منسجم و پویا برای هدایت فعالیت‌های تحقیقاتی در پوهنتون کاتب است که با ارتقای ظرفیت‌های تحقیقی اساتید و محققان، رعایت معیارهای علمی و اصول اخلاقی تحقیق، تقویت زیرساخت‌های تحقیق، گسترش همکاری‌های علمی-تحقیقی و پیوند دادن تحقیقات با نیازهای جامعه، زمینه تولید دانش معتبر و نشر تحقیقات علمی اثربخش را فراهم سازد.

در ذیل این هدف اصلی، این پالیسی اهداف اختصاصی ذیل را تعقیب می‌نماید:

۱. فراهم کردن چارچوب منسجم برای ارتقای تحقیقات علمی اساتید و محصلان و ترویج فرهنگ تحقیق و نوآوری علمی و تشویق و ترغیب اساتید و محصلان به تحقیق.

۲. ایجاد زمینه مشارکت فعال پوهنتون در حل مسائل جامعه و پیوند مؤثر آموزش و تحقیق با صنعت و بازار کار.

۳. تضمین کیفیت استندردهای تحقیقی و نظارت بر کیفیت علمی و رعایت کامل اصول اخلاقی در طراحی

و اجرای تمامی پروژه‌های تحقیقاتی.

۴. تسهیل دسترسی محققان به زیرساخت‌های اطلاعاتی به‌روز، دیتابیس‌های علمی معتبر بین‌المللی و منابع

فیزیکی و دیجیتالی مورد نیاز.

۵. حمایت از نشر مقالات علمی و سایر دستاوردهای تحقیقاتی پوهنتون.

۶. ایجاد و گسترش زمینه‌های همکاری علمی-تحقیقی با نهادها و مراکز تحقیقاتی داخلی و خارجی.

ب) مقاصد و نتایج:

۱. نهادینه ساختن تحقیق و فرهنگ پژوهش محور در کلیه سطوح نظام آموزشی پوهنتون.
۲. فراهم آوردن محیطی حمایتی، آزاد و تشویقی برای خلق و تولید آثار تحقیقی.
۳. تحکیم ارتباط متقابل و مؤثر میان فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی پوهنتون.
۴. ارتقای ظرفیت تحقیقی مستمر اساتید و کادر علمی از طریق تدارک برنامه‌های مستمر برای ارتقاء دانش، مهارت‌ها و متودولوژی‌های تحقیقاتی اعضای کادر علمی و محققان.
۵. افزایش اعتبار و ارتقای جایگاه ملی و بین‌المللی علمی-تحقیقی پوهنتون کاتب.

۵. ساختار مدیریتی تحقیقات علمی

ساختار مدیریتی و نظارتی تحقیقات در پوهنتون کاتب با هدف ایجاد یک نظام کارآمد، شفاف و یکپارچه تحقیقی طراحی شده است تا زمینه هدایت، پشتیبانی و نظارت مؤثر بر تمامی فعالیت‌های تحقیقاتی پوهنتون فراهم گردد. این ساختار با مشارکت واحدهای کلیدی از جمله ریاست تحقیقات علمی، شورای پژوهشی و سایر کمیته‌ها و نهادهای تخصصی، مسئولیت تنظیم خط‌مشی‌ها، تصویب برنامه‌ها، تضمین کیفیت علمی، رعایت اصول اخلاقی و تسهیل اجرای پروژه‌های تحقیقی را بر عهده دارد. با تعریف روشن نقش‌ها و مسئولیت‌ها، این نظام تلاش می‌کند فرهنگ تحقیق محور را تقویت نموده، ظرفیت‌های تحقیقی اساتید و محصلان را ارتقا دهد و از ارتباط مؤثر تحقیقات با نیازهای علمی، اجتماعی و صنعتی کشور حمایت کند.

۵-۱. ریاست مرکز تحقیقات علمی

ریاست تحقیقات علمی در ساختار سازمانی پوهنتون، به عنوان بالاترین واحد اداری در حوزه تحقیقات علمی شناخته می‌شود و هدایت کلیه امور تحقیقاتی، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های تحقیقی در سطح پوهنتون را بر عهده دارد. ریاست تحقیقات علمی دارای ساختار اداری به شرح زیر می‌باشد:

الف) رئیس مرکز تحقیقات علمی: بالاترین مقام اجرایی مرکز بوده و مسئول تدوین سیاست‌ها، برنامه‌ریزی، هدایت، هماهنگی و نظارت بر کلیه فعالیت‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های تحقیقی می‌باشد.

ب) کارشناس مرکز تحقیقات علمی: مسئول انجام، پیگیری و هماهنگی امور اداری، اجرایی و پشتیبانی مرتبط با فعالیت‌های تحقیقاتی مرکز، مطابق با مقررات و دستورالعمل‌های مصوب.

ج) مدیر کتابخانه: مسئول تأمین، سازمان‌دهی، نگهداری و به‌روزرسانی منابع علمی معتبر و انجام اطلاع‌رسانی علمی لازم به منظور کمک به محققان در اجرای تحقیقات بنیادی و کاربردی بوده و نظارت بر خدمات کتابخانه‌ای در کمپس مرکزی و برچی را بر عهده دارد.

چارت تشکیلاتی ریاست تحقیقات علمی پوهنتون، به شرح ذیل است:

چارت تشکیلاتی ریاست تحقیقات علمی

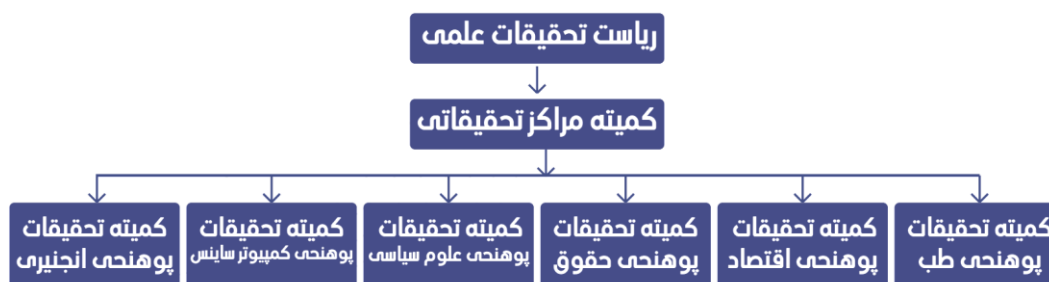
۵-۲. کمیته مراکز تحقیقاتی

کمیته مراکز تحقیقاتی به عنوان مرجع هماهنگ کننده فعالیت های تحقیقی در سطح پوهن خ های و مسئول ایجاد هماهنگی میان فعالیت های آنها با کمیته اصلی تحقیق فعالیت می نماید. این کمیته با تمرکز بر نهادینه سازی تحقیق در سطح پوهن خ های، زمینه توسعه نظام مند، هدفمند و هماهنگ فعالیت های تحقیقی را فراهم می سازد. این ساختار بیانگر تعهد پوهنتون به ایجاد و تقویت بستر تحقیقی گسترده، تخصصی و بین رشته ای از طریق تشکیل و فعال سازی کمیته های تحقیقاتی در پوهن خ های می باشد.

کمیته های تحقیقاتی پوهن خ های شامل کمیته های تحقیقاتی پوهن خ های طب، اقتصاد، حقوق، علوم سیاسی، کمپیوتر ساینس و انجینیری بوده و مسئول هدایت، هماهنگی، نظارت و ارتقای فعالیت های تحقیقی متناسب با ماهیت هر رشته و نیازهای جامعه می باشند. این ساختار تضمین می نماید که تحقیقات تخصصی در چارچوب معیارهای علمی و کیفی، به صورت نظام مند و هدفمند پیش برده شود.

چارت تشکیلاتی کمیته های تحقیقاتی به شرح ذیل است:

چارت تشکیلاتی کمیته های تحقیقاتی

۳-۵. شورای پژوهشی پوهنتون (کمیته اصلی تحقیق)

شورای پژوهشی پوهنتون، که به عنوان کمیته اصلی تحقیق نیز یاد می‌گردد، یکی از ارکان اساسی ساختار تحقیقاتی پوهنتون کاتب بوده و مسئولیت سیاست‌گذاری، هدایت، نظارت و تصمیم‌گیری در امور مربوط به تحقیقات پوهنتون را بر عهده دارد.

این شورا با ترکیب رئیس پوهنتون، معاون علمی، رئیس مرکز تحقیقات علمی، رؤسای پوهنخ‌ها و آمر انسجام برنامه‌های فوق لیسانس، تشکیل می‌گردد و مسئول بررسی، ارزیابی، تصویب و نظارت بر طرح‌ها و پروژه‌های تحقیقی می‌باشد. شورای پژوهشی همچنین با هدایت راهبردی فعالیت‌های تحقیقی، نظارت بر رعایت معیارهای کیفی و اصول اخلاق تحقیق و حمایت از توسعه ظرفیت‌های تحقیقاتی، زمینه بهبود مستمر، انسجام نهادی و جهت‌دهی هدفمند فعالیت‌های علمی و تحقیقی پوهنتون را فراهم می‌سازد.

۶. اخلاقیات تحقیق

با توجه به اینکه رعایت اصول و ارزش‌های اخلاقی در انجام و نشر تحقیق یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد اعتماد به یافته‌های علمی است، هرگونه نادیده گرفتن موازین اخلاقی، چه آگاهانه و چه ناآگاهانه، سبب کاهش اعتبار نتایج تحقیق و ایجاد اختلال در روند تولید علم می‌گردد. به همین دلیل، پوهنتون کاتب با هدف حفظ منزلت، امنیت محققان، رعایت حقوق مادی و معنوی آنان، ارج‌گذاری به اصول اخلاق علمی، ترویج رفتارهای صحیح تحقیقاتی و تقویت اعتبار علمی تحقیقات، اقدام به تدوین اخلاقیات تحقیق و نشر علمی نموده است.

این بخش با الهام از معیارهای معتبر بین‌المللی مانند رهنمودهای کمیته اخلاق در نشر (COPE)، لوائح وزارت تحصیلات عالی افغانستان و در هماهنگی با اصول و ارزش‌های علمی پوهنتون کاتب، به موضوعاتی چون صلاحیت تخصصی محقق، ویژگی‌های فردی و صداقت علمی، تعهد نسبت به ذی‌نفعان، رعایت حقوق آزمودنی‌ها، جلوگیری از رفتارهای سوء تحقیقاتی، حقوق مالکیت فکری و مسئولیت نسبت به نتایج تحقیقات و ضوابط نشر آن‌ها می‌پردازد.

۱-۶. اصول کلی اخلاق تحقیق

استادان، محققان و محصلان پوهنتون کاتب متعهد می‌گردند که در تمامی مراحل تحقیق (از طرح تا اجرا، تحلیل، نگارش و نشر) اصول اخلاقی زیر را رعایت نموده و به عنوان منشور اخلاقی حرفه‌ای خویش از آن تخطی ننمایند:

۱. محققان موظف‌اند در پی جستجوی حقیقت علمی باشند و نتایج پژوهش را به‌طور صادقانه و بدون هیچ‌گونه تحریف، پنهان‌کاری یا دست‌کاری گزارش نمایند و از هرگونه جعل داده یا دروغ‌پردازی پرهیز کنند.
۲. التزام به رعایت کامل حقوق محققان و تحقیق‌شوندگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۳. تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی پوهنتون و تمامی همکاران تحقیقی.
۴. تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن توسعه کشور، امنیت اجتماعی و ارزش‌های جامعه در فعالیت‌های تحقیقاتی و قرار ندادن تحقیق به عنوان ابزار آسیب‌رسانی یا سوءاستفاده.
۵. محققان مکلف‌اند بدون تعصب، جانبداری غیرعلمی یا منافع شخصی به تحقیق بپردازند و در استفاده از منابع، تجهیزات و اموال پوهنتون نهایت امانت‌داری، دقت و مسئولیت‌پذیری را رعایت نمایند.
۶. محققان باید از تمامی اطلاعات محرمانه افراد، اسناد سازمان‌ها، داده‌های شخصی و حساس و نتایج تحقیقاتی حفاظت کرده و بدون اجازه قانونی یا رضایت کتبی، آن‌ها را افشا نکنند.
۷. رفتار و اظهار نظر محترمانه، رعایت حریم خصوصی، ارزش‌گذاری به شأن انسانی و پرهیز از هرگونه توهین، تبعیض، تهدید یا سوءاستفاده در روند تحقیق ضروری است.
۸. محققان موظف‌اند یافته‌های علمی معتبر را (جز در موارد دارای منع قانونی) به جامعه علمی، محصلان و نهادهای مرتبط انتقال دهند و در گسترش دسترسی آزاد به دانش، همکاری نمایند.
۹. تمام اعضای پوهنتون موظف‌اند از هرگونه رفتار غیرحرفه‌ای مانند سرقت علمی، جعل داده، تکرار نشر، خرید و فروش تحقیقات، داوری غیراخلاقی یا استفاده نادرست از مقام علمی دوری جویند و در برابر این اعمال موضع روشن اتخاذ کنند.

۶-۲. ساحه مؤثریت

- این پالیسی تمامی فعالیت‌های تحقیقاتی تحت نظارت پوهنتون کاتب را در بر می‌گیرد و چارچوبی برای هدایت، ارزیابی و نظارت اخلاقی بر تحقیقات فراهم می‌سازد؛ از قبیل:
۱. تحقیقات اعضای کادر علمی و محققان؛ شامل تمامی تحقیقات فردی و گروهی که توسط اعضای کادر علمی، محققان وابسته یا همکاران پوهنتون اجرا می‌شود.
  ۲. تحقیقات محصلان؛ اعم از مونوگراف، تیزس و پروژه‌های تحقیقی محصلان.
  ۳. پروژه‌های مشترک با نهادهای ملی یا بین‌المللی (اعم از پوهنتون‌ها یا مراکز تحقیقاتی).
  ۴. تحقیقات پالیسی و ساحوی محققان در حوزه‌های مختلف.
  ۵. تحقیقات مرتبط با حوزه‌های حساس و مخاره‌آمیز تحقیقی؛ مانند اطفال، بیماران، سالمندان، افراد دارای اختلالات روانی، گروه‌های آسیب‌پذیر، یا تحقیقاتی که نیازمند دسترسی به داده‌های مربوط به حریم خصوصی افراد و بسیار محرمانه هستند.
  ۶. لابراتوارها و تمامی فعالیت‌های تحقیقی تخصصی که در لابراتوارها انجام می‌شوند.

۷. کتابخانه و مرکز اسناد؛ شامل بهره‌گیری از منابع فیزیکی و دیجیتال (کتاب‌ها، مقالات، بانک‌های اطلاعاتی و آرشیف اسناد).

۸. رویدادهای علمی؛ شامل تمامی فعالیت‌های مرتبط با برگزاری کنفرانس‌ها، کنگره‌ها، سمپوزیم‌ها، سمینارهای علمی، ورکشاپ‌های تخصصی و سایر همایش‌های علمی.

۹. چاپ، نشر و نشریات علمی؛ شامل تمامی فعالیت‌های مرتبط با داوری، چاپ، نشر و مدیریت انتشارات و نشریات علمی پوهنتون کاتب است.

۶-۳. کمیته اخلاق تحقیق

کمیته اخلاق با مأموریت نظارت، ارزیابی، راهنمایی و تصمیم‌گیری در حوزه اخلاق تحقیق، اطمینان می‌دهد که تمام طرح‌ها، پروژه‌ها و دستاوردهای علمی مطابق با معیارهای اخلاقی، اصول حرفه‌ای، ارزش‌های اسلامی، انسانی و قوانین نافذ کشور انجام شوند. ایجاد این کمیته، گامی مهم در جهت استحکام نظام تحقیقی پوهنتون کاتب، ترویج مسئولیت‌پذیری علمی و حمایت از تولید دانش سالم و معتبر است.

۶-۳-۱. اعضای کمیته اخلاق

کمیته اخلاق تحقیق پوهنتون کاتب از ۵ عضو تشکیل می‌شود که عبارت‌اند از: معاون علمی و تدریسی، رئیس مرکز تحقیقات علمی، آمر دعوت و ارشاد و دو تن از اعضای کادر علمی پوهنخ‌های مرتبط که به‌عنوان متخصصان موضوعی در بررسی قضایا و پرونده‌ها حضور می‌یابند.

۶-۳-۲. وظایف کمیته اخلاق تحقیق

کمیته اخلاق تحقیق پوهنتون کاتب مسئولیت‌های ذیل را بر عهده دارد:

۱. نظارت بر رعایت اصول اخلاقی در مراحل تحقیق و اطمینان از اجرای کامل رهنمودهای اخلاقی.
۲. بررسی، ارزیابی و تأیید طرح‌های تحقیقاتی که شامل انسان‌ها یا گروه‌های آسیب‌پذیر است.
۳. تضمین عدم مغایرت فعالیت‌های تحقیقاتی با منافع ملی، ارزش‌های فرهنگی و اصول اسلامی.
۴. رسیدگی تخصصی، بی‌طرفانه و منصفانه به شکایات و اعتراضات مرتبط با فعالیت‌های تحقیقاتی.
۵. برنامه‌ریزی آموزش‌های مرتبط با اخلاق تحقیق برای ارتقای آگاهی محققان.
۶. رسیدگی به انواع تخلفات تحقیقاتی.

۶-۴. موارد تخلفات تحقیقاتی

تخلفات تحقیقاتی به هرگونه رفتار، اقدام یا ترک اقدام گفته می‌شود که اصول صداقت علمی، امانت‌داری تحقیقی، حقوق محققان، آزمودنی‌ها و استنادهای اخلاقی مورد پذیرش پوهنتون کاتب را نقض کند. تمامی

استادان، محققان و محصلان مکلف‌اند در تمام مراحل تحقیق (از طراحی تا نشر) این اصول را رعایت کنند. موارد زیر مصادیق اصلی تخلفات تحقیقاتی در پوهنتون کاتب محسوب می‌شود:

۱-۴-۶. سوء رفتار تحقیقاتی

- سوء رفتار تحقیقاتی شامل هرگونه رفتار مغایر با صداقت علمی می‌شود، از قبیل موارد ذیل:
۱. انجام تحقیق بدون صلاحیت علمی یا ورود به حوزه‌های علمی-تحقیقی خارج از تخصص.
  ۲. عدم مراعات صداقت در ارائه گزارش کارهای علمی خود برای کسب امتیازات علمی و ترفیع.
  ۳. پنهان کاری و جانبداری در فرآیند انجام تحقیق با دخالت دادن دیدگاه‌ها، پیش فرض‌ها و منافع خود یا دیگران در گزارش نتایج تحقیق به طوری که نتیجه تحقیق را تغییر دهد.
  ۴. رفتارهای غیراخلاقی مانند تعصب‌ورزی، تحقیر و توهین دیگران و اهانت به مقدسات.
  ۵. ادعای نادرست درباره عنوان و رتبه علمی، وابستگی سازمانی یا هویت نویسنده و نیز استفاده نکردن از واژه‌های صحیح و متناسب با ماهیت کار انجام‌شده (مانند ترجمه، تألیف، تصنیف یا تحقیق).
  ۶. اجاره علمی؛ یعنی هر نوع انجام هر نوع تحقیق مانند مقاله، مونوگراف، تیزس و پروژه تحقیقی، توسط شخص دیگر و نشر آن به نام فردی که انجام‌دهنده واقعی نیست، از قبیل: سپردن تیزس، مقاله و پروژه تحقیقاتی به اشخاص یا نهادهای دیگر در بدل پول یا هر نوع امتیاز.
  ۷. انتشار مجدد اثر قبلی که منتشر شده یا بخش‌هایی از آثار قبلی نویسنده، بدون ارجاع به نسخه اصلی یا ارسال همزمان یک اثر به چند مجله و ناشر.

۲-۴-۶. عدم اعلام تضاد منافع:

- تضاد منافع به هر وضعیتی گفته می‌شود که در آن منافع مالی، شخصی، خویشاوندی، سازمانی، شغلی یا حرفه‌ای می‌تواند تصمیم‌گیری، قضاوت علمی، یا رفتار پژوهشی محقق را در طراحی، جمع‌آوری داده، تحلیل، اجرا، داور، نشر یا ارائه نتایج تحقیق تحت تأثیر قرار دهد یا این‌گونه به نظر برسد. محققان مکلف‌اند:
۱. همه افراد درگیر در تحقیق و نشر علمی، هرگونه تضاد منافع واقعی، احتمالی یا بالقوه را قبل از آغاز تحقیق، به‌طور شفاف و صادقانه و به صورت مکتوب اعلام کنند.
  ۲. از هرگونه رفتار که باعث پنهان کردن منافع مالی، ارتباطات سازمانی، حمایت‌های بیرونی یا روابط شخصی مرتبط با موضوع تحقیق می‌شود، خودداری کنند.

۳-۴-۶. جعل و تحریف

۱. ساختن داده‌ها یا تغییر عمدی نتایج به‌گونه‌ای که واقعیت‌های تحقیق پنهان بماند.
۲. حذف بخشی از داده‌های معتبر یا گزارش انتخابی نتایج که تنها از فرضیه محقق حمایت می‌کند.

۳. ارائه تحلیل‌ها، جدول‌ها یا نمودارهایی که به‌طور عمدی دست‌کاری شده‌اند.

۴. ایجاد یا پذیرش شرایطی که بازآزمایی و تکرارپذیری تحقیق را دشوار یا ناممکن می‌سازد.

۴-۴-۶. نقض حقوق مالکیت فکری و سرقت ادبی

هرگونه استفاده، بهره‌برداری، بازتولید، انتشار یا انتساب نادرست آثار، ایده‌ها، داده‌ها، نتایج و سایر دستاوردهای علمی دیگران بدون رعایت اصول امانت‌داری علمی، ذکر منبع و رعایت حقوق پدیدآورندگان، همکاران علمی و نهادهای ذی‌ربط، نقض حقوق مالکیت فکری و سرقت ادبی محسوب می‌شود. مصادیق آن شامل، اما محدود به، موارد زیر است:

استفاده غیرمجاز از متون علمی: کپی‌برداری مستقیم یا غیرمستقیم از بخش‌هایی از آثار دیگران بدون نقل قول و ارجاع مناسب، یا بازنویسی صوری که ساختار و منطق متن اصلی را حفظ کرده و به‌عنوان اثر اصیل ارائه شود. تقلید ساختاری و روش‌شناختی: بهره‌گیری از چارچوب نظری، طرح تحقیق، ساختار مقاله، روش‌شناسی پژوهش یا سازمان‌دهی محتوای آثار دیگران بدون ذکر منبع.

تصاحب ایده و نوآوری علمی: استفاده از ایده‌ها، مفاهیم ابتکاری یا رویکردهای تحلیلی دیگران بدون ارجاع معتبر. استفاده غیرمجاز از داده‌ها و یافته‌ها: بهره‌گیری از داده‌های خام یا یافته‌های تحقیقی دیگران بدون اجازه یا ذکر منبع، از جمله آثار و داده‌های در حال داوری یا بررسی.

استفاده غیرمجاز از محتوای تصویری و دیجیتال: به‌کارگیری جداول، نمودارها، نقشه‌ها، پرسشنامه‌ها، نرم‌افزارها یا سایر محتواهای دیجیتال دارای حق نشر بدون مجوز کتبی و ذکر منبع.

ترجمه و بازنشر غیرمجاز آثار: ترجمه آثار علمی دیگران و ارائه آن به‌عنوان اثر اصیل بدون اشاره به منبع اصلی، یا انتشار مجدد آثار پیشین بدون ارجاع به نسخه اصلی.

نقض حقوق پدیدآورندگی و مشارکت علمی: نشر آثار علمی بدون رضایت پدیدآورندگان اصلی، همکاران پژوهشی یا استاد راهنما، حذف نام افراد دارای مشارکت واقعی یا درج نام اشخاص فاقد نقش مؤثر در تحقیق.

نقض حقوق نهادی و سازمانی: چاپ یا انتشار تیزس‌ها (پایان‌نامه‌ها)، طرح‌های تحقیقاتی یا نتایج پژوهش‌های مورد حمایت پوهنتون، مراکز تحقیقاتی یا سایر نهادهای تمویل‌کننده بدون مجوز رسمی آن‌ها.

انتساب نادرست علمی و نهادی: ذکر نام اشخاص، نهادها یا سازمان‌هایی که در انجام پژوهش نقش واقعی نداشته‌اند یا القای حمایت علمی غیرواقعی.

تبصره: در صورت عدم احراز موارد فوق و مشابهت بالای ۲۵ درصد متن گزارش تحقیق با سایر متون که با

استفاده از نرم‌افزارهای مشابهت‌یاب نظیر iThenticate و سمیم‌نور بررسی می‌شود، از نویسنده خواسته می‌شود اصلاحات لازم را انجام دهد. پذیرش نهایی تحقیق منوط به مشابهت کمتر از ۲۵ درصد است.

۵-۴-۶. نقض حقوق اشتراک‌کنندگان و آزمودنی‌ها

هرگونه رفتار یا اقدام پژوهشی که حقوق، کرامت، امنیت و حریم خصوصی اشتراک‌کنندگان و حقوق آزمودنی‌ها را نقض کند، تخلف تحقیقاتی محسوب می‌شود. مصادیق این تخلف شامل موارد زیر است:

۱. عدم اخذ رضایت آگاهانه یا تنظیم نادرست رضایت‌نامه در تحقیقاتی که بر روی انسانها انجام می‌شود؛ انجام تحقیق بدون ارائه اطلاعات کامل و قابل‌فهم در باره هدف، روش، مدت و خطرات احتمالی مطالعه، یا مطالعه روی آنان بدون دریافت رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان، ممنوع است. رضایت‌نامه باید شفاف، به زبان مناسب، شامل حق انصراف در هر زمان، و مطابق موازین اخلاق تحقیق و ارزش‌های اسلامی باشد.
۲. افشای اطلاعات شخصی: استفاده از معلومات فردی افراد یا نشر آنها و نقض محرمانگی یا استفاده ثانویه از داده‌ها بدون مجوز دو باره.
۳. نقض محرمانگی گروه‌های آسیب‌پذیر: اجرای تحقیق بر روی کودکان، سالمندان، بیماران، افراد دارای اختلالات روانی و سایر گروه‌های آسیب‌پذیر بدون کسب رضایت از خود آنان و اولیای قانونی‌شان.
۴. عدم رعایت استندردهای ایمنی در تحقیق بر روی انسان‌ها، حیوانات یا محیط‌زیست.
۵. هرگونه وارد آمدن آسیب روانی، جسمی، اجتماعی، فرهنگی یا حقوقی به شرکت‌کنندگان در نتیجه اجرای پژوهش، تخلف تحقیقاتی محسوب می‌شود. انجام پژوهش بر روی گروه‌های آسیب‌پذیر یا مطالعاتی که مستلزم مداخله یا آزمایش بر روی انسان هستند، منوط به اخذ مجوز پیشین از کمیته علمی و تدریسی و اخلاق تحقیق است.

۶-۴-۶. استفاده غیرمجاز از ابزار و منابع تحقیقاتی

۱. هرگونه بهره‌برداری از تجهیزات، لابراتوارها، اسناد، داده‌ها یا منابع پوهنتون خارج از حدود مجاز و بدون طی مراحل رسمی، تخلف اکادمیک محسوب می‌شود. مصادیق این تخلف شامل موارد زیر است:
۲. استفاده شخصی، تجارتي یا خارج از اهداف تحقیقاتی از تجهیزات، لابراتوارها، وسایل تخصصی یا منابع پوهنتون بدون مجوز کتبی.
۳. دسترسی غیرقانونی به داده‌ها و نتایج تحقیقاتی، شامل استخراج، ذخیره یا توزیع آمار، اسناد و اطلاعات بدون اجازه رسمی.
۴. استفاده از ابزار یا منابع تحقیقاتی در پروژه‌های بیرون از پوهنتون یا در پروژه‌هایی که فاقد تأیید رسمی بخش تحقیقات پوهنتون می‌باشند.
۵. نقض قوانین حق نشر و مالکیت فکری در استفاده از نرم‌افزارها، محتواهای دیجیتال، مواد آموزشی یا پایگاه‌های داده متعلق به پوهنتون.

۶. عدم رعایت اصول استفاده مسئولانه، از جمله کار با تجهیزات بر اساس دستورالعمل‌ها، پروتکل‌های ایمنی و هدایات تخنیکی معتبر.

۶-۵. روند رسیدگی به تخلفات تحقیقاتی

روند رسیدگی به تخلفات تحقیقاتی در پوهنتون کاتب براساس اصول شفافیت، عدالت، بی‌طرفی و مستندسازی انجام می‌شود. مراحل این روند به شرح زیر است:

۱. گزارش دهی تخلف: هرگونه تخلف تحقیقاتی از سوی اساتید، محصلان، کارمندان یا افراد ذی‌نفع باید به صورت

کتبی و همراه با اسناد لازم به کمیته اخلاق تحقیق گزارش داده شود. محرمانگی گزارش دهنده تضمین می‌گردد.

۲. بررسی اولیه کمیته اخلاق تحقیق: کمیته اخلاق پس از دریافت گزارش، طی بررسی اولیه، صحت ادعا،

نوع تخلف و ضرورت تشکیل پرونده را ارزیابی می‌کند. در صورت نبود شواهد کافی، پرونده مختومه می‌شود.

۳. تشکیل پرونده رسمی: در صورت وجود شواهد معتبر، کمیته اخلاق پرونده رسمی تخلف تشکیل داده و

موضوع را به صورت مستند برای بررسی تفصیلی ثبت می‌کند.

۴. حق دفاع تحقیق کننده: فرد متهم (محقق، استاد یا محصل) حق دارد در جلسه رسمی کمیته اخلاق حاضر

شده، دفاعیه خود را ارائه کند و اسناد مرتبط را توضیح دهد.

۵. تصمیم‌گیری نهایی: کمیته اخلاق پس از بررسی همه اسناد، دفاعیات و شواهد، تصمیم نهایی را اتخاذ

می‌کند. مجازات‌ها بر اساس شدت و نوع تخلف تعیین می‌گردد و شامل موارد زیر است:

۱. اخطار کتبی،

۲. ابطال تحقیق، مقاله یا طرح تحقیقی،

۳. محرومیت موقت از امکانات و تسهیلات تحقیقی،

۴. لغو نمره تیزس یا پروژه تحقیقاتی (برای محصلان)،

۵. ارجاع پرونده به شورای علمی یا مراجع انضباطی برای تصمیم‌های شدیدتر.

۷. نیازسنجی تحقیقاتی و آموزشی

نیازسنجی منظم، یکی از ارکان اصلی توسعه علمی و ارتقای کیفیت فعالیت‌های تحقیقاتی پوهنتون کاتب است.

این بخش، سازوکارهای مرتبط با شناسایی نیازهای تحقیقاتی، ظرفیت‌سازی و اولویت‌های ملی را بیان می‌کند.

۷-۱. نیازسنجی جهت تعیین مسیر تحقیقات

پوهنتون کاتب با هدف همسو ساختن فعالیت‌های تحقیقاتی با نیازهای واقعی نهادها و سکتورهای مختلف کشور، مکلف است سالانه نیازسنجی تحقیقاتی در راستای مسیر تعیین شده توسط شورای پژوهشی (کمیته اصلی تحقیق)، اجرا کند. این روند شامل مراحل زیر است:

الف) تعیین مسیرهای اصلی تحقیقاتی پوهنتون با توجه به حوزه‌های فعالیت پوهنچی‌ها، توسط شورای پژوهشی (کمیته اصلی تحقیق) و ابلاغ آن به پوهنچی‌ها.

ب) شریک‌سازی مسیرهای تحقیقاتی پوهنتون با نهادهای سکتوری بیرونی مرتبط از طریق ارسال پرسشنامه نیازسنجی تحقیقاتی با مکتوب رسمی. در آغاز هر سال تحصیلی، از طریق ریاست مرکز تحقیقات علمی، مسیرهای تحقیقاتی پوهنچی‌ها، با نهادها و ادارات امارتی و خصوصی مرتبط شریک می‌شود و از آنان نیز درخواست می‌گردد تا مشکلات موجود، چالش‌های اساسی، اولویت‌های تحقیقاتی و نیازهای پالیسی و ساحوی خود را از طریق پرسشنامه در قالب پیشنهاد موضوعات تحقیقی ارائه و پیشنهاد کنند.

ب) جمع‌آوری، دسته‌بندی و ثبت داده‌ها و تعیین حوزه‌های تحقیقاتی پوهنتون: موضوعات دریافتی پس از تحلیل اولیه و طبقه‌بندی براساس رشته‌های علمی، ضمن ثبت در دیتابیس ریاست مرکز تحقیقات علمی پوهنتون (Excel Database) به کمیته اصلی تحقیق جهت تعیین حوزه‌های تحقیقاتی پوهنچی‌ها ارائه می‌گردد.

ج) شریک‌سازی حوزه‌های تحقیقاتی تعیین شده شورای پژوهشی با پوهنچی‌ها: فهرست حوزه‌های تحقیقاتی دسته‌بندی و توحید شده با پوهنچی‌ها شریک‌سازی می‌شود تا اساتید رشته براساس تخصص، موضوعات مناسب تحقیقی و تحقیقات ساحوی خویش را در چارچوب آن انتخاب نمایند.

د) عقد قرارداد پروژه‌های تحقیقاتی: در زمینه تحقیقات ساحوی، هر پوهنچی حداقل یک موضوع تحقیق کاربردی ساحوی را انتخاب کرده، پروپوزل آنها را تهیه و پس از تأیید، برای تصویب در شورای پژوهشی و عقد قرارداد به مرکز تحقیقات ارسال می‌کند. پروژه‌های تصویب‌شده، مرحله‌وار نظارت می‌شوند و پس از تکمیل، نتایج طبق اصول چاپ و نشر پوهنتون، با نهادهای پیشنهاد دهنده موضوع شریک می‌گردد.

۷-۲. نیازسنجی برنامه‌های آموزشی و ارتقای ظرفیت تحقیقاتی

برای برنامه‌های ارتقای ظرفیت و تقویت مهارت‌های تحقیقاتی اساتید، نیازسنجی منظم سالانه اجرا می‌شود: الف) قبل از آغاز سال، از تمام پوهنچی‌ها خواسته می‌شود تا نیازهای آموزشی اساتید خویش را (در زمینه روش تحقیق، تحلیل داده، مهارت‌های نوشتاری، اخلاق تحقیق، نرم‌افزارهای تخصصی و ...) جمع‌آوری و ارسال کنند.

ب) پیشنهادات ارسال‌شده تحلیل، تنظیم و اولویت‌بندی شده و برای تدوین و طراحی برنامه‌های آموزشی رسمی جهت ارتقای ظرفیت تحقیقی اساتید مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ج) در راستای تطبیق پلان تدوین شده و مطابق نتایج نیازسنجی انجام شده، ورکشاپ‌ها، دوره‌های آموزشی و برنامه‌های ارتقای ظرفیت در سطح پوهنتون اجرا می‌شود.

۷-۳. نیازسنجی امکانات و تسهیلات تحقیقاتی

برای ارتقای کیفیت فعالیت‌های تحقیقاتی، نیازسنجی امکانات، منابع و تسهیلات تحقیقاتی هر سال در پوهنتون انجام می‌شود. این روند شامل موارد زیر است:

الف) جمع‌آوری نیازهای ابزار و منابع تحقیقاتی (از قبیل لابراتوارها، نرم‌افزارهای تخصصی و پایگاه‌های علمی) هم از طریق مکاتبه رسمی با پوهنچی‌ها و هم با استفاده از فرم نیازسنجی جهت دریافت پیشنهادات دقیق‌تر اساتید، محققان و محصلان صورت می‌گیرد.

ب) نیازهای تأییدشده در پلان عملیاتی سال بعدی مرکز تحقیقات علمی و کتابخانه گنج‌انیده شده و مراحل ریاست مرکز تحقیقات علمی دانشگاه پوهنتون کاتب

۸. ارتقای ظرفیت اساتید و محققان

ریاست مرکز تحقیقات علمی پوهنتون مکلف است به‌صورت منظم و دوام‌دار، برنامه‌های ارتقای ظرفیت تحقیقی را برای اساتید، محققین و محصلان دوره‌های فوق لیسانس با همکاری پوهنچی‌ها فراهم سازد. این برنامه‌ها باید هدفمند، مرحله‌وار و مطابق نیازهای واقعی هر رشته باشد. برنامه‌های ذیل به‌عنوان حداقل الزامات اجرا می‌گردند:

۸-۱. ورکشاپ‌های آموزشی ارتقای ظرفیت تحقیقی

ریاست مرکز تحقیقات علمی پوهنتون باید هر سمس‌تر، کورس‌ها و ورکشاپ‌های متعدد را مطابق نیازسنجی انجام شده برای اساتید و محصلان در موضوعات مرتبط با مهارت‌ها و روش‌های تحقیق برگزار کند: روش‌های تحقیق کمی و کیفی، ابزارها و نرم‌افزارهای تخصصی تحقیقی و تحلیل داده، اخلاق تحقیق و جلوگیری از تخلفات، اصول نگارش علمی، روش مقاله‌نویسی و تدوین تیزس (پایان‌نامه) و آشنایی با معیارهای بین‌المللی نشر و ارسال مقاله به ژورنال‌ها.

۸.۲. اعزام اساتید به ورکشاپ‌ها، سمینارها و کنفرانس‌های علمی (داخلی و بین‌المللی)

برای ارتقای ظرفیت علمی و تقویت ارتباطات تحقیقاتی، ریاست پوهنتون مکلف است زمینه اعزام منظم اساتید به ورکشاپ‌ها، سمینارها و کنفرانس‌های تحقیقاتی داخلی و بین‌المللی را فراهم سازد. انتخاب اساتید باید بر مبنای شایستگی علمی، نیاز رشته، دستاوردهای تحقیقاتی و نقش آنان در اجرای برنامه‌های پژوهشی پوهنتون صورت گیرد. پوهنتون کاتب در حد امکان، بخشی از هزینه‌های اشتراک و سفر را تمویل می‌نماید و اساتید

مکلف‌اند پس از بازگشت، گزارش تخصصی ارائه کرده و یافته‌های علمی جدید را با سایر اعضای کادر علمی شریک سازند تا تأثیرگذاری این برنامه‌ها برای پوهنتون تضمین گردد.

۹. حمایت از محققان و تشویق و ترغیب آن به تحقیق

به منظور ترویج فرهنگ تحقیق، افزایش کیفیت و کمیت تولیدات علمی و تقویت انگیزه در میان اعضای کادر علمی و محصلان، پوهنتون کاتب نظام تشویق و ترغیب محققان را اجرا می‌نماید؛ نظامی که با هدف تقویت رقابت سالم علمی، افزایش نشرات با افیلیشن پوهنتون کاتب، ترویج تحقیقات کاربردی ساحوی و پالیسی‌ساز و ارتقای جایگاه علمی پوهنتون در سطح ملی و منطقه‌ای طراحی شده است.

۹-۱. تشویق و ترغیب اساتید و محصلان به تحقیق و تقدیر از محققان برتر

۱. محققان براساس یکی از معیارهای زیر مورد ارزیابی و تشویق قرار می‌گیرند:

- نشر مقالات علمی در ژورنال‌های معتبر ملی و بین‌المللی؛
- اجرای تحقیقات ساحوی، کاربردی و پالیسی‌ساز؛
- تألیف، ترجمه و تدوین کتاب‌های علمی و درسی؛
- ثبت اختراع و نوآوری علمی.

۲. پوهنتون براساس تصمیم شورای پژوهشی، مشوق‌های زیر را برای محققان برتر فراهم می‌سازد:

- اعطای تقدیرنامه و معرفی به‌عنوان محقق برتر در محفل تقدیر از محققان برتر؛
  - در نظر گرفتن مشوق‌های مادی مطابق بودجه و مقررات پوهنتون؛
  - اولویت دادن در حمایت از پروژه‌های آینده، فرصت‌های تحقیقی و اشتراک در برنامه‌های بین‌المللی.
۳. کمیته منتخب مطابق طرزالعمل تشویق و ترغیب اساتید و محصلان به تحقیق، آثار را ارزیابی و گزینش می‌نماید. نتایج ارزیابی در پایان هر سال تحصیلی جمع‌بندی شده و محققان برتر انتخاب می‌گردند. مراسم رسمی تقدیر از محققان برتر پایان سمستر خزانگی با حضور هیئت رهبری پوهنتون برگزار می‌شود.

۹-۲. ایجاد و تجهیز مرکز تحقیقاتی اساتید

پوهنتون کاتب متعهد است مرکز مجهز و استاندارد برای اجرای فعالیت‌های تحقیقاتی فراهم سازد تا استادان، محققان و محصلان بتوانند تحقیقات علمی خود را در فضای حرفه‌ای و تسهیل‌شده انجام دهند. در این راستا، مرکز تحقیقات علمی پوهنتون مکلف است امکانات ضروری مانند فضای مناسب کاری، دسترسی به لابراتوارهای تخصصی، تجهیزات تحقیقاتی معیاری، بانک‌های اطلاعاتی علمی، کتابخانه دیجیتال، نرم‌افزارهای تحلیل داده و خدمات مشورتی را در اختیار محققان قرار دهد.

۱۰. همکاری‌ها و انجام تحقیقات مشترک با نهادهای بیرونی

پوهنتون کاتب همکاری‌های علمی و تحقیقاتی با سایر پوهنتون‌ها، مؤسسات تحصیلات عالی، مراکز تحقیقاتی و نهادهای علمی ملی و بین‌المللی را یکی از اولویت‌های اساسی خود دانسته و به‌منظور رشد تولید علم، تبادل تجربیات و حل چالش‌های مشترک، زمینه عقد تفاهم‌نامه جهت همکاری‌های علمی و انجام تحقیقات مشارکتی را فراهم می‌سازد. در این چارچوب، پوهنتون کاتب اقدامات زیر را به‌عنوان محورهای اصلی همکاری مشترک دنبال می‌نماید:

- تسهیل تبادل استادان و محققان برای تقویت ظرفیت علمی، انتقال تجربه و توسعه شبکه‌های پژوهشی.
- اجرای پروژه‌های مشترک تحقیقاتی در موضوعات مرتبط با نیازها و اولویت‌های علمی و توسعه‌ای کشور.
- ایجاد تفاهم‌نامه‌های همکاری و شبکه‌های علمی به‌منظور هم‌افزایی ظرفیت‌های تحقیقاتی.
- مشارکت در کنفرانس‌ها، همایش‌ها و نشرات علمی مشترک جهت گسترش تعامل علمی و ارتقای جایگاه پژوهشی پوهنتون در سطح ملی و منطقه‌ای.

۱۱. ارزیابی و ارتقای کیفیت تحقیقات علمی

تضمین کیفیت در تحقیقات علمی یکی از پایه‌های اساسی اعتبار نتایج پژوهشی و تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر دیتا در محیط اکادمیک است. پوهنتون کاتب با درک اهمیت این امر، خود را مکلف می‌داند که از طریق طراحی و تطبیق پروسیجرهای معیاری ارزیابی، عملکرد محققین، مقالات اساتید و پروژه‌های تحقیقاتی را به‌گونه منظم بررسی نموده و از انطباق تمامی فعالیت‌های پژوهشی با معیارهای علمی، اخلاقی و پالیسی‌های ملی و داخلی پوهنتون اطمینان حاصل نماید. اقدامات ذکرشده در ادامه، چارچوب اصلی سیستم تضمین کیفیت در تحقیقات پوهنتون کاتب را تشکیل می‌دهد و مبنایی برای ارتقای دایمی سطح علمی و پژوهشی دانشگاه فراهم می‌سازد:

- ایجاد سیستم منظم ارزیابی کیفیت مقالات و پروژه‌های تحقیقاتی اساتید و سایر فعالیت‌های تحقیقی؛
- تعیین شاخص‌های روشن و قابل سنجش برای ارزیابی عملکرد محققان، به‌گونه‌ای که رعایت معیارهای علمی و اخلاقی تضمین شود؛
- انجام ارزیابی‌ها و بررسی‌های دوره‌ای بر اسناد، داده‌ها و روندهای تحقیقاتی برای اطمینان از مطابقت با معیارهای اکادمیک؛
- دریافت بازخورد منظم از داوران، استادان و سایر ذی‌نفعان به‌منظور شناسایی نقاط ضعف و بهبود کیفیت تحقیقات عالی؛

- تهیه گزارش‌های ربع‌وار و سالانه که پیشرفت‌ها، مشکلات و نتایج فعالیت‌های تحقیقاتی پوهنتون را به صورت واضح نشان دهد؛
- ایجاد پایگاه داده مرکزی برای ثبت و نظارت مستمر بر عملکرد علمی و تحقیقاتی اعضای کادر علمی؛
- اجرای اقدامات اصلاحی مطابق نتایج ارزیابی‌ها، جهت بهبود کیفیت تحقیقات به صورت دوام‌دار؛
- به‌روزرسانی پالیسی‌ها و طرز‌العمل‌ها مطابق نیازهای پوهنتون و معیارهای پذیرفته‌شده علمی.

۱۲. نشریات علمی

پوهنتون کاتب به منظور ارتقای جایگاه علمی و گسترش نشر دانش تولیدشده، مکلف است ساختارهای معیاری نشریات علمی را بر مبنای اصول پذیرفته‌شده داخلی و بین‌المللی ایجاد و مدیریت کند. در این راستا، فعالیت‌های مرتبط با مجلات علمی-تحقیقی داخلی و بین‌المللی و چاپ کتاب‌های اکادمیک با دقت و مطابق با معیارهای معتبر تنظیم می‌گردد. اقدامات اساسی این بخش شامل موارد زیر است:

- ایجاد و مدیریت مجله‌های علمی-تحقیقی پوهنتون بر اساس معیارهای داخلی و بین‌المللی نشر فیزیکی و الکترونیک، شامل کاربرد سیستم معیاری OJS، ساختار منظم داوری و رعایت کامل اصول اخلاق نشر؛
- راه‌اندازی و مدیریت وبسایت‌های معیاری مجلات علمی به‌عنوان بستر رسمی نشر، ثبت، آرشیف و دسترس‌پذیری مقالات علمی، به‌گونه‌ای که تمامی مقالات مجلات صرفاً از طریق این وبسایت‌ها به نشر سپرده شوند؛ مدیریت و نظارت محتوای علمی وبسایت‌ها بر عهده ریاست تحقیقات علمی می‌باشد؛
- تدوین و تطبیق پالیسی اخلاق نشر مطابق با رهنمودهای COPE و مقررات وزارت تحصیلات عالی افغانستان، با تأکید بر شفافیت، بی‌طرفی و جلوگیری از تخطی‌های تحقیقی؛
- تخصیص شناسه دیجیتال (DOI) برای تمامی مقالات مجلات بین‌المللی پوهنتون؛
- طراحی برنامه مرحله‌وار برای نمایه‌سازی ژورنال‌ها در پایگاه‌های علمی ارتقای جایگاه نشریات پوهنتون؛
- تعیین هیئت تحریریه متخصص، مستقل و واجد صلاحیت علمی برای مجلات علمی، همراه با تعریف روشن مسئولیت‌ها برای تضمین کیفیت محتوا و روندهای نشر؛
- تضمین داوری علمی عادلانه، محرمانه، دوسویه و به‌موقع، همراه با نظارت پیوسته بر کیفیت داوری‌ها؛
- حمایت هدفمند از نشر مقالات اساتید و محققین در ژورنال‌های معتبر از طریق پوشش بخشی از هزینه‌های نشر، ایجاد مشاوره تخصصی و فراهم‌سازی تسهیلات لازم؛
- فراهم‌سازی زمینه چاپ کتاب‌های درسی و آموزشی با رعایت معیارهای علمی نشر اکادمیک با در نظر گرفتن نیازهای رشته‌ها و برنامه‌های علمی پوهنتون؛

- تشویق اساتید به تألیف کتاب‌های آموزشی بومی سازی شده که نیازهای اکادمیک محصلان را برآورده سازد؛
- تطبیق روند ارزیابی دقیق کتاب‌ها شامل بررسی محتوا، اصالت علمی و انطباق با معیارهای نشر اکادمیک؛
- تقویت همکاری‌های نشراتی با نهادهای علمی، ژورنال‌های بین‌المللی و ناشران معتبر جهت افزایش حضور علمی پوهنتون در سطح منطقه و جهان.

۱۳. همایش‌های علمی

پوهنتون کاتب، در چارچوب اهداف علمی و تحقیقی خود، تدویر همایش‌های علمی را در قالب کنفرانس علمی، کنگره، سیمینار، سمپوزیم، ورکشاپ، جشنواره‌های علمی و سایر برنامه‌های مشابه، یکی از ابزارهای کلیدی برای ترویج فرهنگ تحقیق، تبادل اندیشه و ارتقای جایگاه اکادمیک می‌داند. در این راستا، پوهنتون مکلف است برنامه‌های علمی را در سطح نهاد و پوهنخ‌ی‌ها به‌گونه منظم و مطابق معیارهای وزارت تحصیلات عالی برگزار و مدیریت نماید.

این همایش‌ها باید بر مبنای اصول علمی، اخلاق پژوهش و رهنمودهای رسمی وزارت طراحی و اجرا شوند. پوهنتون کاتب مؤظف است:

- روند تدویر همایش‌ها را به‌صورت منظم، معیاری و در چارچوب طرزالعمل‌های وزارت تنظیم کند؛
- برای هر برنامه علمی، ساختار مشخص علمی و اجرایی ایجاد نماید؛
- کیفیت علمی مقالات، ارائه‌ها و برنامه‌ها را تضمین کند؛
- از مشارکت فعال اساتید، محققین و محصلان حمایت نماید؛
- زمینه نشر علمی دستاوردهای این برنامه‌ها را فراهم سازد؛
- گزارش‌دهی و نظارت لازم را برای تضمین شفافیت و بهبود مستمر انجام دهد.

۱۴. مسئولیت‌ها

تمامی اساتید پوهنتون کاتب اعم از اعضای کادر علمی، اساتید قراردادی، محققان، کارمندان و محصلان، در تطبیق این پالیسی مکلف هستند. هر سطح از سلسله مراتب پوهنتون وظایف مشخص ذیل را دارند:

۱. ریاست پوهنتون مسئولیت دارد از پالیسی تحقیقات علمی حمایت کرده و زمینه اجرای مؤثر آن را در سطح پوهنتون با توجه به محورهای ذیل فراهم سازد. مهم‌ترین مسئولیت‌های ریاست عبارت‌اند از:

- اطمینان از تطبیق مفاد پالیسی در تمامی ساختارهای علمی، اداری و تفاهم‌نامه‌های رسمی؛
- مطالعه و تحلیل گزارش‌های سالانه مربوط به اجرا، پیشرفت و چالش‌های پالیسی و صدور رهنمودهای لازم؛
- انتقال نظریات، فیصله‌ها و رهنمودهای سطح رهبری به معاونت علمی و تدریسی و ریاست مرکز تحقیقات علمی؛

- ایفای نقش راهبردی در ایجاد فرصت‌های برابر برای فعالیت‌های تحقیقاتی اساتید، محققان و محصلان.
- ۲. معاونت علمی و تدریسی مکلف است بر اجرای این پالیسی نظارت داشته و هماهنگی میان پوهن‌خ‌ها و ریاست مرکز تحقیقات علمی را تضمین کند. این معاونت موظف است:
  - انطباق برنامه‌های علمی و تحقیقاتی با مفاد پالیسی را نظارت و ارزیابی نماید؛
  - موارد نقض پالیسی را شناسایی و به مراجع مربوطه گزارش دهد؛
  - اطمینان دهد که تمام اعضای کادر علمی و کارمندان حوزه علمی و تدریسی از مفاد پالیسی مطلع باشند؛
  - زمینه اجرای عادلانه و یکسان پالیسی را در سراسر پوهنتون فراهم سازد.
- ۳. ریاست تحقیقات علمی مرجع اصلی تطبیق این پالیسی بوده و مؤظف است:
  - مفاد پالیسی را در تمام فعالیت‌های پژوهشی و مدیریتی اجرا کند؛
  - از پیاده‌سازی درست این پالیسی در تمامی بخش‌های مربوط به این مرکز، مراکز تحقیقاتی و پروژه‌های تحقیقی پوهن‌خ‌ها اطمینان حاصل نماید؛
  - موارد تخطی و چالش‌های تطبیقی را شناسایی و به معاونت علمی و تدریسی گزارش دهد؛
  - گزارش‌های منظم از اجرا، نظارت و پیشرفت‌ها ارائه کند.
- ۴. رؤسای پوهن‌خ‌ها و آمرین دپارتمنت‌ها مکلف‌اند مفاد این پالیسی را در سطح واحدهای مربوطه به‌گونه مؤثر تطبیق کنند. مسئولیت‌های اساسی آنان شامل موارد زیر است:
  - ابلاغ و توضیح مفاد پالیسی به تمامی اساتید، محققان و محصلان تحت پوشش؛
  - تدوین و اجرای پلان عملیاتی کمیته تحقیق پوهن‌خ‌ی منطبق با اهداف و رهنمودهای این پالیسی؛
  - نظارت بر انطباق فعالیت‌های تحقیقاتی پوهن‌خ‌ی با معیارهای علمی، اخلاقی و اجرایی تعیین شده؛
  - ارائه گزارش‌های منظم و مستند به معاونت علمی و تدریسی جهت ارسال به ریاست مرکز تحقیقات علمی در خصوص پیشرفت تحقیقات، چالش‌ها و پیشنهادهای بهبود.
- ۵. نظارت بر اجرای این پالیسی توسط شورای پژوهشی و ریاست تحقیقات علمی انجام می‌شود. گزارش‌ها، تخطی‌ها و پیشنهادهای اصلاحی در جلسات شورای پژوهشی بررسی می‌گردد؛ شورای پژوهشی هدایت‌های کلان را صادر می‌کند؛ ریاست تحقیقات علمی مسئول پیگیری موارد، انتقال رهنمودها و ارائه گزارش اجرایی می‌باشد. هدف اصلی از نظارت، تضمین شفافیت، بهبود مستمر و ارتقای کیفیت فعالیت‌های تحقیقاتی پوهنتون است.
- ۶. مسؤولیت‌های اعضای کادر علمی در حوزه تحقیق

- اعضای کادر علمی از ارکان اصلی تحقق اهداف تحقیقاتی پوهنتون بوده و مکلفاند در چارچوب این پالیسی، فعالیت‌های علمی و پژوهشی خود را به‌صورت منظم، مسئولانه و مطابق معیارهای پذیرفته‌شده انجام دهند. مسؤولیت‌های عمده آنان شامل موارد زیر است:
  - انجام تحقیق مطابق اصول اخلاقی و رهنمودهای تحقیقاتی پوهنتون و رعایت معیارهای علمی؛
  - نشر منظم نتایج تحقیق در مجلات معتبر ملی و بین‌المللی، با رعایت معیارهای علمی؛
  - راهنمایی علمی محصلان در پروژه‌های تحقیقاتی، مونوگراف‌ها و تزیس‌ها طبق معیارهای تحقیقاتی؛
  - همکاری فعال با برنامه‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی پوهنتون شامل اشتراک در کمیته‌های تحقیق، طرح‌های مشترک و پروژه‌های تحقیق ساحوی و پالیسی؛
  - ارتقای ظرفیت تحقیقاتی از طریق اشتراک در ورکشاپ‌های آموزشی و سایر برنامه‌های توانمندسازی علمی؛
  - رعایت حقوق مالکیت فکری و اصول همکاری علمی در تمامی مراحل پژوهش، نشر و کارهای مشترک؛
  - گزارش‌دهی منظم فعالیت‌های تحقیقاتی به پوهنچی و ریاست تحقیقات علمی طبق تقویم و
- طرز‌العمل‌های نافذ پوهنتون.

۱۵. طی مراحل

الف) تأیید کمیته تحقیقات علمی (شورای پژوهشی) پوهنتون

این پالیسی، در جلسه شورای پژوهشی پوهنتون با شماره پروتوکول (۴ - ۱۴۰۴) مؤرخ (۱۷ / ۰۹ / ۱۴۰۴) مطرح شده و به اتفاق آرای اعضای شورا مورد تأیید قرار گرفته است.			
نام و تخلص دبیر شورا	محمد شریف حیدری	نام و تخلص رئیس شورا	پوهنیار علی احمد یوسفی
محل امضاء		محل امضاء	

ب) تأیید شورای علمی پوهنتون

این پالیسی، در جلسه شورای علمی پوهنتون با شماره پروتوکول (۶ - ۱۴۰۴) مؤرخ (۲۹ / ۰۹ / ۱۴۰۴) به اتفاق آرا مورد تأیید قرار گرفته است.			
نام و تخلص دبیر شورا	نوروز مظفری	نام و تخلص رئیس شورا	پوهنیار علی احمد یوسفی
محل امضاء		محل امضاء	